

Intent for Charity

שמות לה:כב

1. וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ וְגו':

תורה תמימה שמות לה:כב

2. כל נדיב לב - תניא, מוצא שפתיך תשמור ועשית (פ' תצא) אין לי אלא שהוציא בשפתיו שהוא חייב, גמר בלבו מניין שהוא חייב ת"ל כל נדיב לב יג) [שבועות כ"ו ב']:

תורה תמימה הערות שמות פרק לה

3. יג) נראה דסמך על סוף הפסוק כל נדיב לב הביאו, דמשמע כיון שגמר בלבו להביא הביא, ואמנם זה הוא רק בנדרי הקדש, אבל בנדרי חולין אינו חייב אלא א"כ הוציא בשפתיו, דכתיב ר"פ מטות לבטא בשפתים. -

וע' ביו"ד ס"ס רנ"ח חקירת הפוסקים לענין אם חשב בלבו ליתן דבר לצדקה אם מחויב לקיים, וגדר הספק בזה אם מדמינן צדקה לנדרי הקדש או לנדרי חול, יעו"ש. ואני תמה על הספק הזה דהא בנדרי ז' א' בעו בגמרא אם יש יד לצדקה או לא [ר"ל כגון שהפריש סלע ואמר הרי זה לצדקה ואמר על סלע אחר וזה], מי אמרינן כיון דאתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש לה יד או דילמא כי אתקש לבל תאחר אתקש, ועלתה בעיא זו בתיקו, ופסקו כל הפוסקים לחומרא [ע' ביו"ד סי' רנ"ח ס"ב], ולפי"ז מהיכי תיתא כאן לחלק צדקה מקרבנות לענין מחשבה אחרי דלענין יד פסקו לחומרא דהוי כקרבנות, וי"ל.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ז.

4. יש יד לצדקה, או אין יד לצדקה? היכי דמי? אילימא דאמר הדין זוזא לצדקה והדין נמי, ההוא צדקה עצמה היא! אלא כגון דאמר הדין ולא אמר נמי, מאי? הדין נמי צדקה קאמר, או דלמא [מאי] והדין (נמי) - לנפקותא בעלמא קאמר, ודבורא הוא דלא אסקיה; מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות, דכתיב (דברים כ"ג) בפיך - זו צדקה, מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש לה יד, או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש? יש יד להפקר, או דלמא אין יד להפקר? היינו צדקה! אם תמצא לומר קאמר, אם תמצא לומר יש יד לצדקה, דאין היקש למחצה, הפקר מי אמרינן היינו צדקה, או דלמא שאני צדקה, דצדקה לא חזיא אלא לעניים, אבל הפקר בין לעניים בין לעשירים?

שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה רנח:א

5. המתפיס בצדקה הרי זה כמתפיס בנדור. כיצד, היה סלע של צדקה מונח לפניו ואמר על אחר: הרי זה כזה, (הרי זה) צדקה.

תלמוד בבלי מסכת שבועות כו:

6. אמר שמואל: גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו, שנאמר: (ויקרא ה') לבטא בשפתים ... מיתבי: (דברים כ"ג) מוצא שפתיך תשמור ועשית - אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר בלבו מנין? ת"ל: (שמות ל"ה) כל נדיב לב! שאני התם, דכתיב: כל נדיב לב. וניגמר מינה! משום דהווי תרומה וקדשים שני כתובין

הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר? הוה חולין וקדשים, וחולין מקדשים לא גמרינן.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה רנח:ג

7. הגה: אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה, חייב לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה, אלא דאם אמר מחייבין אותו לקיים. (מרדכי פ"ק דקידושין ובפ"ק דב"ב ובהגהות ובמהרי"ק שורש קפ"ה /קס"א/ ומהר"ר פרץ ובהגהות סמ"ק ורא"ש פ"ק דתענית). ו"א דאם לא הוציא בפיו, אינו כלום. (הרא"ש כלל י"ג). והעיקר כסברא הראשונה.

ר"ן מסכת נדרים ז.

8. ולענין הלכה בקדושין נקיטין לחומרא דיש יד דכיון דבעיין לא אפשיטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא ובפאה וצדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין דצדקה לא אפשיטא בהדיא וסוגיין דיש יד לצדקה וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא - ומאי דאמר ז"ל דסוגיין דיש יד לצדקה היינו משום דקאמרינן אם תמצא לומר יש יד לצדקה וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכל מקום כאם תמצא לומר, אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלד) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא לנתבע מדמקשינן התם אמתני' דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו' תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו', ואיצטריך לשנויי הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם איתא דספק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי, ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביי והרי עיסה דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' ספק חייב ואמר ליה ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא בהווא פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתני', ועוד דאמרינן התם בפ"ק דיומא (דף ח:) תנן התם הנחתומין לא חייבו אותם להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשינן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשוה ונסקוה וניכלוה בירושלים ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממונא עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוויר בדבריהם ז"ל בזה:

רא"ש מסכת נדרים פרק א סימן ג

9. בעי רבא יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אי דאמר הדין זוזא ליהוי לצדקה והדין נמי ההיא צדקה עצמה היא אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי והדין נמי לצדקה הוא דקאמר או דלמא והדין להוי לנפקותא בעלמא הוא דקאמר ודיבורא הוא דלא אסקיה ולא איפשיטא ותיקו דאורייתא לחומרא:

שר"ת הרא"ש כלל יג סימן א

10. ששאלת: אדם שקנה קרקע על דעת שיעשנו הקדש, ואחר כך נמלך ולא רצה להקדישו, אי אמרינן ביה: אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.
 תשובה...ומזה תלמוד שאלתך: אם קנאו על דעת שיעשה הקדש, ולא הוציא בפיו כלום, הוי דברים שבלב; ואמר בפרק שלישי דשבועות (כ"ו:): אמר שמואל: גמר בלבו, צריך להוציא בשפתיו. איתבי': מוצא שפתיך וכו', עד: גמירא, גמר בלבו מנין? ת"ל: כל נדיב לב; ומשני: שאני התם, דכתיב: כל נדיב לב; ופריך: ונגמר מיניה? ומשני: משום דהוי תרומה וקדשים שני כתובים הבאים כאחד, ואין מלמדין; ופריך: הא ניחא למאן דאמר: אין מלמדין, אלא למאן דאמר: מלמדין, מאי איכא למימר? ומשני: חולין מקדשים לא גמרינן; והאידינא, כל הקדש שלנו חולין הוא, שאין עתה הקדש לבדק הבית, ואינו אלא צדקה, הילכך צריך להוציא בשפתיו.

קרבן נתנאל מסכת נדרים פרק א אות י

11. ולבי אומר לי לקיים דברי חכמים וודאי הרמב"ן והרשב"א ורבינו (הרא"ש) כולם סוברים דספק הקדש עניים הוא ספק ממונא ולקולא. ומה שאמרו בספק יש יד לצדקה התיקו דאיסורא לחומרא היינו שהוא צריך לקיים מוצא שפתיו כמ"ש רבינו לעיל בס"ס ב' אם הוציא נדר בלשון שבועה דלא הוי יד ובשנדר לעשות מצוה דבפיך זו צדקה שעכ"פ צריך לקיים מוצא שפתיו.

רא"ש מסכת תענית פרק א סימן יג

12. אמר שמואל כל תענית שלא קבלו עליו מבעוד יום לא שמיה תענית. בתום עבודה זרה (דף לד א) כתב ה"ר יהודה בשם ר"ת ז"ל אם בדעתו להתענות מאתמול ולא קבל עליו במנחה אך בלבו היה להתענות מאתמול אלא שלא הוציאו מפיו מיקרי שפיר תענית דהוי בכלל נדיב לב כדאמר בפ' ג' דשבועות (דף כו ב) דאם גמר בלבו אע"פ שלא הוציאו בשפתיו מועיל. ואף ע"ג דקאמר התם דלענין שבועה לא מהני גמר עד שמוציא בשפתיו דכתיב לבטא בשפתים מסתברא דכל עניני נדר ילפינן מהדדי דהא גבי צדקה דרשינן מוצא שפתיך תשמור ומועיל גמר בלבו וה"ה גבי תענית: